

ÖZEL TÜKETİM VERGİSİ ÜLKEMİZDE NASIL EN ÖNEMLİ VERGİLERDEN BİRİSİ OLDU?

I- GİRİŞ:

Özel tüketim vergisi (ÖTV), belirlenmiş mallar üzerinden maktu veya oransal olarak alınan bir harcama vergisidir. Verginin alındığı alan, sağlığa ve çevreye zararlı olduğu kabul edilen mallar ile lüks mallardır.

Diğer ülkelerde uzun yıllardır uygulanan özel tüketim vergisi, ülkemizde 2002 yılında yürürlüğe girip uygulanmaya başlamıştır. Özel Tüketim Vergisi Kanunu'nun yürürlüğe girmesiyle daha önce belirli ve az sayıdaki mal grubundan alınan 16 adet vergi, harç, fon ve pay yürürlükten kaldırılmıştır. Yasanın yürürlüğe girme gerekçelerinden en önemlisi Avrupa Birliği (AB) müktesebatına uyum sağlanması çalışmalarıdır. Yasanın hazırlanmasında temel kural ve ilkeleri ile Avrupa Birliği Direktifleri dikkate alınmıştır. AB, ilk kez 1992 yılında bu vergiyi sistematik hale getirmiştir.

Diğer ülkelere benzer şekilde Türkiye'deki uygulamada özel tüketim vergisi 4 ayrı tarifede belirlenen mallar üzerinden alınmaktadır. Bunlar: 1) Petrol ve doğalgaz ürünleri, 2) Motorlu taşıtlar, 3) Alkollü içecekler, tütün mamulleri ve kolalı gazozlar, 4) Dayanıkları tüketim malları ve diğer mallar.

ÖTV, KDV'den farklı olarak her aşamada değil, ilgili malın ithalinde ya da üretilen malın ilk alıcısına tesliminde uygulanmaktadır.

II- AVRUPA BİRLİĞİNDE ÖZEL TÜKETİM VERGİSİ

Avrupa Konseyi'nin 19 Ekim 1992 tarihli, 92/83/EEC sayılı ve

19 Ekim 1992 tarihli, 92/84/EEC sayılı alkollü içecekler ve alkollü içkiler üzerindeki özel tüketim vergilerinin yapısının uyumlaştırılmasına ilişkin direktifler, ÖTV'ye ilişkin ilk sistematik düzenlemedir. Söz konusu Direktifler, 30 Ekim 1992 ve 31 Ekim 1992 tarihlerinde yayımlanmıştır.[1] [2]

Sonrasında enerji ve tütün mamulleri de ÖTV kapsamına alınmıştır. Günümüzde uygulamaya, 19 Aralık 2019 tarihli ve 2020/262 sayılı Direktif[3] yön vermektedir. Esas olarak enerji ürünleri ve elektrikten alınacak ÖTV, 2003/96/EC Direktifinde; alkol ve alkollü içkilerden alınacak ÖTV, 92/83/EEC Direktifinde; tütün mamullerinden alınacak ÖTV de 2011/64/EU Direktifinde düzenlenmiştir.

AB müktesebatında alkol, tütün ve enerji ürünleri "uyumlaştırılmış" (tüm üyeler için zorunlu ve asgari oranlı) ÖTV kapsamındadır. Bunların dışında, bazı ülkeler şekerli içecekler, başta plastik olmak üzere çevreye zararlı ürünler, otomobiller ve lüks tüketim malları ile keyif verici mallar üzerinden de ÖTV almaktadır. Burada her üye ülke kendi vergi oranlarını ve sistemini serbestçe belirleyebilmektedir. Bu nedenle söz konusu ürünlerdeki ÖTV uygulaması ülkeden ülkeye farklılık göstermektedir.

Özel tüketim vergisi gelirleri, tahsilatı yapan ülkenin bütçesine girmektedir. Bu gelirler genellikle kamu programlarını finanse etmek, kamu sağlığı giderlerini karşılamak ve bazen vergilendirilen ürünlerin tüketimiyle ilişkili sosyal ve çevresel maliyetleri dengelemek için kullanılır. Özel tüketim vergileri, belirli ürünlerin satın alınmasını teşvik etmek veya caydırmak için siyasi bir araç olarak kullanılabilir. Örneğin, sigara ve alkollü içecekler üzerindeki yüksek özel tüketim vergisi oranları, kamu sağlığı endişelerine yanıt olarak tüketimi azaltmak için kullanılabilir. Benzer şekilde, enerji ürünlerine uygulanan vergiler, daha temiz enerji kaynaklarının kullanımını teşvik etmek ve iklim değişikliğiyle mücadele etmek için kullanılabilir. Bu nedenle, özel tüketim

vergileri hükümetler için önemli bir gelir kaynağı olmanın ötesinde, satın alma davranışını etkilemek, sosyal ve çevresel hedeflere ulaşmak için tasarlanmış bir kamu politikası aracıdır.

AB ülkelerinde ÖTV, ilgili ürünün miktarı üzerinden maktu veya oransal olarak alınmaktadır. Söz konusu ürünlerin tesliminde uygulanan KDV tutarına diğer vergilerle birlikte ÖTV tutarı da dahil edilmektedir. KDV matrahının kapsamı 28 Kasım 2006 tarihli ve 2006/112/EC sayılı Direktifin 78. maddesinde belirlenmiştir.[\[4\]](#)

Bununla birlikte ülkemizde olduğu gibi Avrupa Birliği bünyesinde de ÖTV'nin KDV matrahına dahil olması tartışma konusudur. Bu hususta getirilen eleştiriler yargıya da taşınmış ve Avrupa Adalet Divanı içtihadı oluşmasına yol açmıştır.[\[5\]](#) Konu, ana düzenleme olan 2006/112/EC sayılı KDV Direktifinin, 73, 74, 78 ve 84. maddeleri çerçevesinde hâlâ tartışılmaktadır. Verginin üzerinden vergi alınması, vergi kavramıyla birlikte teorik yapıya oturtulması son derece güç ve sorunlu bir konudur.

Avrupa Birliği direktifleri doğrultusunda alkollü içeceklerden alınması gereken minimum ÖTV tutarları aşağıdaki gibidir:[\[6\]](#)

Bira	Hektolitre / Alkol derecesi başına	1,87 €
Şarap (Sakin & Köpüklü)	Hektolitre başına	0 € (Ülkeler serbesttir)
Ara Ürünler (Port, Sherry vb.)	Hektolitre başına	45 €
Sert Alkollü İçkiler (Distile)	Hektolitre / Saf Alkol başına	550 €

AB sisteminde vergi genellikle ürünün fiyatı üzerinden değil, içindeki alkol miktarı veya toplam hacmi üzerinden maktu (sabit) bir tutar olarak alınır. AB direktifleri şarap için asgari oranı sıfır (0) Euro olarak belirlemiştir. Bu

nedenle Fransa, İtalya ve İspanya gibi üretici ülkelerde şaraptan alınan ÖTV ya hiç yoktur ya da sembolik düzeydedir. Burada temel amaç, tüketicileri yüksek alkol oranına sahip içkiler yerine düşük alkol oranına sahip içkilere yönlendirmektir.

Sigaralar için hem maktu (sabit tutar) hem de oransal (yüzde üzerinden) vergi içeren karma bir yapı uygulanır:

- **Asgari Toplam Vergi:** 1.000 adet sigara başına en az **90 €** olmalıdır.
- **Oransal Kriter:** Toplam ÖTV (maktu + nispi), ağırlıklı ortalama perakende satış fiyatının en az **%60'ına** tekabül etmelidir.
- **İstisna:** Eğer bir ülke 1.000 sigara başına **115 €** veya daha fazla vergi alıyorsa, %60'lık oransal kurala uyma zorunluluğu yoktur.

Sigara dışındaki ürünler için asgari oranlar daha düşüktür:

- **Sarmalık Kıyılmış Tütün:** Ağırlıklı ortalama perakende fiyatının en az **%50'si** veya kg başına **60 €**.
- **Puro ve Sigarillolar:** Perakende satış fiyatının **%5'i** veya 1.000 adet/kg başına **12 €**.
- **Diğer Pipoluk Tütünler:** Perakende satış fiyatının **%20'si** veya kg başına **22 €**.

AB'de enerji ürünlerinden alınan ÖTV, 2003/96/EC sayılı Enerji Vergilendirme Direktifi ile belirlenen asgari oranlara tabidir. Üye ülkeler bu asgari tutarların altına düşemez ancak kendi ulusal politikaları doğrultusunda daha yüksek oranlar belirleyebilirler. 2026 yılı itibarıyla AB genelinde uygulanan temel asgari ÖTV tutarları aşağıdaki gibidir^[7]:

1. Motor Yakıtları (Ulaşım)

Bu grupta vergiler genellikle 1.000 litre üzerinden maktu olarak alınır:

- **Kurşunsuz Benzin:** 1.000 litre başına en az **359 €**.
- **Motorin (Dizel):** 1.000 litre başına en az **330 €**.
- **LPG:** 1.000 kilogram başına en az **125 €**.
- **Metan (Doğal Gaz):** Gigajoule (GJ) başına en az **2,60 €**.

2. Isınma Yakıtları ve Sanayi Kullanımı

Isınma amaçlı kullanılan enerji ürünlerinde oranlar daha düşüktür:

- **Doğal Gaz:** Gigajoule başına **0,15 €** (ticari olmayan kullanım) veya **0,30 €** (ticari kullanım).
- **Kömür ve Kok:** Gigajoule başına **0,15 €** ile **0,30 €** arası.
- **Elektrik:** Megavatsaat (MWh) başına en az **1,00 €** (ticari olmayan) veya **0,50 €** (ticari kullanım).

III- TÜRKİYE'DE ÖZEL TÜKETİM VERGİSİ

4760 sayılı Özel Tüketim Vergisi Kanunu, 12 Haziran 2002 tarihli ve 24783 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanmış ve 01 Ağustos 2022 tarihinde yürürlüğe girmiştir.

Özel Tüketim Vergisi Kanunu'nun yürürlüğe girmesiyle daha önce belirli ve az sayıdaki mal grubundan alınan 16 adet vergi, harç, fon ve pay yürürlükten kaldırılmıştır. Bunlar aşağıdaki gibidir:

- 1) Akaryakıt Tüketim Vergisi, 2) Akaryakıt Fiyat İstikrar Payı, 3) Taşıt Alım Vergisi, 4) Ek Taşıt Alım Vergisi, 5) Belediye Giderlerine Katılma Payı (Taşıt alım vergisi üzerinden alınan), 6) Trafik Tescil Harcı, 7) Eğitime Katkı Payı (Bazı mal ve hizmetlerden alınan), 8) Özel İşlem Vergisi (Bazı mal ve hizmetlerden alınan), 9) Savunma Sanayii

Destekleme Fonu (Bazı mallar üzerinden alınan paylar), 10) Konut Edindirme Yardımı Fonu (Bazı mallar üzerinden alınan paylar), 11) Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Fonu (Bazı mallar üzerinden alınan paylar), 12) Çıracılık, Mesleki ve Teknik Eğitimi Geliştirme ve Yaygınlaştırma Fonu Payı, 13) Tanıtma Fonu Payı, 14) Tütün Mamulleri ve Alkollü İçkilerden Alınan Ek Vergiler, 15) Lüks Tüketim Vergisi (Bazı beyaz eşya ve elektronik ürünlerden alınan), 16) Mera Fonu (Bazı ithal ürünlerden alınan pay).

Kanun tasarısının gerekçesinde *“Bu Tasarının hazırlanmasında gümrük birliğinden kaynaklanan yerli ve ithal mallar arasında ayrımcılık yapmama ilkesi ile Türkiye Ulusal Programında orta vadeli taahhütlerimiz arasında yer alan Avrupa Birliği Özel Tüketim Vergisi Sisteminin temel kural ve ilkeleri, verginin kapsamında olması gereken mallar, vergileme ölçüleri ve vergilerin yapısını belirleyen Avrupa Birliği Direktifleri dikkate alınmıştır.*

Özel tüketim vergisinin yürürlüğe girmesiyle, katma değer vergisinin yanı sıra ithalat, imalat veya ilk iktisap aşamasında tek bir dolaylı vergi uygulanacaktır. Tasarı ile AB katma değer vergisi mevzuatına uyumlaştırma çalışmaları dikkate alınarak, katma değer vergisinde genel orandan daha yüksek oranda vergilenen mallar kapsama alınmıştır. Özel tüketim vergisi kapsamına alınan mal sayısı sınırlı tutulmuştur. Bu mallar için yürürlükten kaldırılan vergi, harç, fon ve payların oluşturduğu yükün muhafazası amaçlanmış, ilave bir vergi yükü doğurmayacak oranlar tespit edilmesine özen gösterilmiştir.” şeklinde belirleme yapılmıştır.

ÖTV, kapsamına giren her mala bir kez uygulanacaktır. Bu nedenle, verginin kapsamına giren malların vergi uygulandıktan sonraki el değiştirmeleri veya iktisapları, verginin konusuna girmeyecektir.

Yıllar itibariyle özel tüketim vergisinden elde edilen gelirlerin toplam vergi gelirlerine oranı aşağıdaki

gibidir[8]:

Yıllar	Toplam Vergi Geliri (Bin TL)	Özel Tüketim Vergisi Tutarı (Bin TL)	Oran (%)	Yıllar	Toplam Vergi Geliri (Bin TL)	Özel Tüketim Vergisi Tutarı (Bin TL)	Oran (%)
2004	100.373.325	26.648.100	26,55	2015	407.818.455	105.922.786	25,97
2005	119.627.201	33.344.806	27,87	2016	459.001.741	120.401.507	26,23
2006	137.480.292	36.926.175	26,86	2017	536.617.206	138.339.229	25,78
2007	158.152.898	39.110.505	24,73	2018	621.536.356	133.906.012	21,54
2008	168.108.960	41.831.723	24,88	2019	673.859.718	147.134.147	21,83
2009	172.440.423	43.619.794	25,30	2020	833.250.502	207.283.203	24,88
2010	210.560.380	57.285.121	27,21	2021	1.164.988.132	205.392.397	17,63
2011	253.809.179	64.188.786	25,29	2022	2.353.437.651	419.791.175	17,84
2012	278.780.848	71.705.544	25,72	2023	4.501.109.421	928.197.438	20,62
2013	326.169.164	85.461.561	26,20	2024	7.305.278.991	1.451.260.453	19,87
2014	352.514.457	91.095.043	25,84	2025	11.049.467.398	2.024.315.287	18,32

Ülkemizde ÖTV tahsilatının içeriği şu şekildedir[9]:

Petrol ve doğalgaz ürünlerinden alınan ÖTV'nin toplam ÖTV gelirleri içindeki payı 2004 yılında %59,11'dir. Söz konusu oran uzun yıllar boyunca 2015 yılına kadar %50'nin üzerinde kalmış, petrol ve doğalgaz ürünlerinden alınan ÖTV'nin başat vergi özelliğinde olmasına yol açmıştır. Söz konusu oran 2015 yılında %47,99, 2020 yılında %33,29 ve 2021 yılında da %15,24 olarak gerçekleşmiştir. 2025 yılındaki oran %25,80'dir. 2021 yılındaki büyük düşüşün nedeni Covid-19 pandemisi ve 2018-2021 yılları arasında akaryakıt fiyatlarını düzenlemek için uygulanan eşel mobil sistemi indirimidir. Toplam ÖTV içindeki en önemli unsur 2021 yılından itibaren motorlu taşıtlar olmuştur. Söz konusu oran 2004 yılında %10,32 iken, 2021 yılında %32,31, 2022 yılında %39,82, 2023 yılında %47,54, 2024 yılında %37,04 ve 2025 yılında %38,92 olarak gerçekleşmiştir.

Alkollü içkiler üzerinden alınan ÖTV ilk olarak 2006 yılında %5,14 iken sonrasında uzun yıllar yakın oranlarda alınmaya devam etmiş; oran 2019 yılında %10,00'a ulaşmıştır. 2025 yılındaki oran %7,18'dir.

Tütün mamullerinden alınan ÖTV'nin toplam ÖTV gelirleri içindeki oranı 2006 yılında %24,15 iken, 2018 yılında %31,91'e ulaşmıştır. 2025 yılındaki oran %21,18'dir.

Ülkemizde, ilave şeker veya tatlandırıcı katılmış sulardan, her türlü gazozdan ve paketli meyve sularından da (III) sayılı liste kapsamında %10 oranında ÖTV alınmaktadır.

Dayanıkları tüketim ve diğer mallardan alınan ÖTV'nin toplam ÖTV gelirlerine oranı 2004'te %1,67'dir. Söz konusu oran 2011'de %3,21, 2020'de %5,82, 2025'te de %6,05 olmuştur. Lüks malların vergilendirilmesi amaçlanan bu kategoride, günümüzde artık temel ihtiyaç haline dönüşen tıraş malzemeleri, parfüm ve deodorantlar, saç spreyleri, tırnak makası gibi ürünlerle, klimalar, termosifonlar, buzdolapları, derin dondurucular, bulaşık makineleri, çamaşır makineleri, elektrik süpürgeleri, radyolar, televizyonlar, cep telefonları da ÖTV kapsamındadır. Söz konusu bu ürünler için yönlendirilebilecek başka seçenek bulunmamaktadır.

Bu sonuçlardan görüleceği üzere ülkemizde ÖTV'nin ana kaynağı ilk olarak motorlu taşıtlar, ikinci olarak da petrol ve doğalgaz ürünleridir. Petrol ve doğalgaz ürünlerindeki ÖTV'nin diğer tüm mal ve hizmetlere yansımalarını dikkate aldığımızda, oranın ve alınan tutarın önemi daha iyi anlaşılacaktır.

III- KARŞILAŞTIRMA

Yasanın hazırlanmasında Avrupa Birliği düzenlemeleri esas alındığına göre bizdeki uygulamanın diğer ülke uygulamaları ile paralel olduğu söylenebilir mi?

Hayır, söylenemez! Arada uygulamanın içeriği açısından büyük bir fark vardır. Diğer ülke uygulamalarında enerji, tütün mamulleri ve alkollü içkiler üzerinden alınan ÖTV'nin temel amacı tüketici davranışlarını yönlendirmektir. Zararlı olduğu kabul edilen ürünler ile çevre kirliliğine yol açan ürünler üzerine getirilen vergi ile bu alanlardaki tüketimin azaltılması amaçlanmaktadır. Ancak, bu amaç için hareket

edilirken alternatif alanlara yöneltilerek tüketicinin tercihlerine etki yapılmaya çalışılmaktadır. Yoksa, ilgili ürünlerin tüketiminin vatandaşın alım gücü kullanılarak önemli ölçüde kısıtlanması gibi bir amaç yoktur. OECD verilerine göre üye ülkelerde ÖTV'nin toplam vergi gelirlerine oranı ortalama %6 civarındayken, ülkemizde bu oran %20'nin üzerindedir.

OECD ülkelerinde ÖTV, Hazineye sağlayacağı gelirden ziyade insan davranışlarını etkilemeye yönelik bir vergi olarak uygulanırken; ülkemizde insan davranışlarından çok Hazineye önemli tutarda gelir sağlayan bir vergi olarak uygulanmaktadır. Toplam vergi gelirleri içindeki ÖTV payının ortalama olarak %20'nin üzerinde olması, telafisinin güçlüğünden dolayı "vazgeçme" ya da "esneme" seçeneklerini neredeyse imkânsız hale getirmiştir. ÖTV, KDV ile birlikte dolaylı vergiler olarak vergi sistemimizin temel direğidir.

Bu belirlemelere göre; Türkiye, Dünyada ÖTV'yi en geniş alanda, en yüksek tutarlarla uygulayan ülkedir. Yürürlüğe girdiği tarihten itibaren ÖTV toplam vergi gelirleri içinde önemli bir yer tutmuştur. ÖTV'nin toplam vergi gelirlerine oranı, 2004 yılında %26,55; 2025 yılında da %18,32 olarak gerçekleşmiştir.

ÖTV'nin toplam vergi gelirlerine oranı en yüksek olarak 2010 yılında (%27,21); en düşük olarak da 2021 yılında (%17,63) gerçekleşmiştir. Son 22 yılın ortalaması 23,95'tir. Yıllar itibariyle oranlar birbirleriyle tutarlı ve yakındır.

OECD ülkelerinde özel tüketim vergisi 2022 yılında ortalama olarak toplam vergi gelirinin %5,6'sını oluşturmaktadır. Bu oran 1975'te %10,5, 2020'de ise %7,1'dir. OECD ülkelerinde, özel tüketim vergilerinin toplam vergi gelirindeki payı, yıllar içinde önemli ölçüde düşüş göstermiştir.

ÖTV'nin temel özellikleri ile gelir artırıcı ve tüketici davranışını etkileme araçları olarak politika hedefleri, OECD ülkelerinde büyük ölçüde ortaktır. Bununla birlikte, oranları

ve yapısı önemli ölçüde farklılık göstermektedir ve bu nedenle ÖTV'ye tabi belirli mallar üzerindeki toplam vergi yükünün büyüklüğünü tahmin etmek kolay değildir. Örneğin, bira üzerindeki standart özel tüketim vergisi oranları, küçük bira üreticilerine uygulanan indirimli oranlarla hafifletilebilmektedir. Tütün ürünleri için, ikame ürünlere (sigara ve sarma tütün) uygulanan farklı vergi oranları da durumu karmaşıktırabilmektedir. Benzer şekilde, karayolu yakıtlarına uygulanan özel tüketim vergileri, karayolu geçiş ücretleri, araç tescili ve kullanım vergileri, sigorta vergileri vb. içeren otomotiv vergilendirme politikasının yalnızca bir bölümünü yansıtmaktadır.

OECD verilerine göre üye ülkelerin elde ettiği özel tüketim vergileri 2022 yılında ortalama olarak toplam vergi gelirinin %5,6'sını oluşturmaktadır. 2020'de bu oran %7,1 idi. OECD ülkelerinde, toplam vergi gelirindeki özel tüketim vergilerinin payı, ortalama %10,5 olduğu 1975 yılından, ortalama %5,6 olduğu 2022 yılına kadar ciddi bir düşüş göstermiştir. Özel tüketim vergileri, önemli bir gelir artırıcı olmaktan ziyade, giderek artan bir şekilde tüketici davranışlarını etkilemek için kullanılmaktadır. Buna karşılık, 1965 ila 2022 yılları arasında tüketim üzerindeki özel vergilerin (çoğunlukla tütün, alkollü içecekler ve yakıtlar ile bazı çevreyle ilgili vergiler) payı, OECD ülkelerinde toplam gelirlerin ortalama %24,3'ünden %5,6'sına inerek önemli ölçüde azalmıştır. OECD hesaplamalarında sosyal güvenlik primleri de vergi gelirleri kapsamında değerlendirilmektedir.

Özel tüketim vergileri, OECD ülkelerinin çoğunda (38 ülkeden 30'unda) toplam vergi gelirinin %3 ile %8'i arasında değişmektedir. Bu vergiler, 11 OECD ülkesinde (Avustralya, Avusturya, Kanada, Şili, İsrail, İtalya, Japonya, Yeni Zelanda, Norveç, İsviçre ve Amerika Birleşik Devletleri) toplam vergilerin %4'ünden azını oluşturmaktadır. 2010 yılında 14 OECD ülkesinde bu oran %9'dan az iken, dört OECD ülkesinde (Yunanistan, Letonya, Polonya ve Türkiye) %9'dan daha

yüksektir. [\[10\]](#)

Görüldüğü üzere OECD ülkelerinde alınan ÖTV tutarı ortalaması, toplam vergi gelirlerinin yaklaşık %6'sı iken bizde bu oran %20'nin üzerindedir. OECD verileri paralelinde sosyal güvenlik primlerini de dahil ettiğimizde sonuç yine değişmemektedir. OECD verilerine göre (2005, 2010, 2015, 2019, 2020, 2021 ve 2022 yılları esas alındığında) Türkiye'de tahsil edilen ÖTV tutarının toplam vergi gelirleri içindeki payı ortalamada %16,7'dir. Liderlik yine açık bir farkla Türkiye'dedir.

IV- MOTORLU TAŞITLARDAN ALINAN ÖTV'NİN BOYUTU

Ülkemizdeki ÖTV sisteminin dayandığı en güçlü alan motorlu taşıtlardır. 2021 yılından itibaren diğer alanlara göre büyük artış gösteren motorlu taşıtlar ÖTV'si, araç fiyatlarının diğer ülkelerdeki benzerleriyle de önemli ölçüde farklılaşmasına neden olmuştur. Araç fiyatlarındaki büyük artış, halkın otomobil edinebilmesini güçleştirmiştir. Ülkede belirli düzeyin üzerinde geliri olmayanların otomobil satın alması olanaksız hale gelmiştir. Ayrıca, araçlardaki en küçük ilave aparatın araç fiyatına yansması ÖTV nedeniyle katlanarak artmaktadır. Bu nedenle yurt dışındaki otomobil üreticileri, fiyatın katlanarak artmaması için araçlardaki bazı özellikleri ve parçaları Türkiye'ye özgü biçimde kısıtlamaktadır ve bu durumu markalarında "Türkiye Serisi" olarak adlandırmaktadır. Yurt dışındaki araç ile Türkiye'deki aynı model araç aslında aynı değildir. Bu şekildeki ÖTV etkisi kaliteye de yansımaktadır. [\[11\]](#)

OECD'nin 2022 yılı itibariyle motorlu taşıtlar için yaptığı çalışmada, araçlar 4 kategoride değerlendirilmiş ve ABD Doları olarak tüm vergiler dahil fiyatları karşılaştırılmıştır. Söz konusu çalışmada seçtiğimiz 15 ülke itibariyle sonuçlar aşağıdaki gibidir [\[12\]](#):

Yeni Araçların Tüm Vergiler Dahil Satış Fiyatları (ABD Doları)

Ülke	A Kategorisi	B Kategorisi	C Kategorisi	D Kategorisi
Avustralya	36.300	60.500	25.300	55.000
Avusturya	36.270	62.670	29.910	91.150
Belçika	39.930	66.615	27.830	60.500
Kanada	33.383	62.230	26.070	56.580
Çekya	39.930	66.550	27.866	60.536
Fransa	35.611	66.011	27.611	120.011
Almanya	39.270	66.450	27.370	59.500
Yunanistan	32.920	60.200	31.572	88.784
Macaristan	41.910	69.850	29.705	65.316
İtalya	36.750	64.468	28.449	64.517
Japonya	36.490	60.690	25.948	57.090
Hollanda	39.930	66.550	44.527	148.270
Portekiz	40.590	67.650	32.008	78.243
İspanya	39.630	66.550	27.830	67.875
İngiltere	39.669	66.069	27.669	60.069
A.B.D.	27.516	50.836	24.876	57.800
Ortalama	37.256	63.994	29.034	74.453
TÜRKİYE	43.560	105.600	49.680	192.000

Not: 1) Bu tablonun amacı, üye ülkeler arasında vergilendirme düzeyinin karşılaştırılmasını sağlamaktır ve gerçek yerel piyasa fiyatlarını yansıtmak değildir. Bu nedenle, vergi düzeyine ilişkin ülkeler arası karşılaştırmaları kolaylaştırmak amacıyla, bu tablo için araçların vergi öncesi satış fiyatının tüm ülkelerde aynı olduğu varsayılmıştır.

2) Tablodaki kategorilerin açıklaması aşağıdaki gibidir:

Kategori A: SUV/Hatchback elektrikli motor, güç 150 KW (204 hp), batarya kapasitesi 58 kWh, tüketim 17 kWh/100 km, ağırlık 1730 kg, CO2 emisyonu 0 g/km, batarya menzili 400 km'nin

üzerinde, fiyat 33.000 USD (örnek: Volkswagen ID3 Performance).

Kategori B: Sedan elektrikli motor, güç 370 kW (496 hp), batarya kapasitesi 82 kWh, tüketim 15 kWh/100 km, ağırlık 1830 kg, CO2 emisyonu 0 g/km, batarya menzili 400 km'nin üzerinde, fiyat 55.000 USD (örnek: Tesla Model 3 Long Range Dual Motor).

Kategori C: Elektrikli/yakıtlı hibrit sedan motor, 1,8 litre silindir hacimli, 121 kW (162 hp) güç üreten, 95-98 RON oktanlı kurşunsuz benzin kullanan, yakıt tüketimi 4,5 l/100 (karma) olan yakıt motoru ve 53 kW (71 hp) güç üreten, 1,3 kWh batarya kapasiteli, 1800 kg ağırlığında, 115 g/km CO2 emisyonuna sahip, 10 km'den az batarya menziline ve 3 mg/km NOx emisyonuna sahip elektrikli motor; fiyatı 23.000 USD (örnek: Toyota Corolla Hybrid LE).

Kategori D: Yakıt motorlu, 4x4 pick-up, 3,5 litre V6 silindir hacimli, 300 kW (400 hp) güç üreten, 12,4 l/100 km yakıt tüketen, 296 g/km CO2 emisyonuna ve 20 mg/km NOx emisyonuna sahip, 2200 kg ağırlığında; Fiyatı 50.000 ABD doları (örnek: Ford F-150 Ecoboost V6). A, B ve C kategorilerindeki araçlar dört tekerlekten çekiş sistemine sahip değildir.

Yukarıdaki tabloda da görüleceği üzere, Türkiye'deki araç fiyatları diğer ülkelerdeki fiyatlardan önemli ölçüde yüksektir. Bunun en büyük nedeni Türkiye'de araçlardan alınan ÖTV'nin yüksekliğidir. 2022 yılı esas alınarak yapılan araçlardaki fiyatlandırmanın ayrıntısı aşağıdaki gibidir:

ABD Doları

Türkiye	A Kategorisi	B Kategorisi	C Kategorisi	D Kategorisi
---------	--------------	--------------	--------------	--------------

Satış fiyatı (vergi öncesi)	33.000	55.000	23.000	50.000
ÖTV	(%10) 3.300	(%60) 33.000	(%80) 18.400	(%220) 110.000
KDV	7.260	17.600	8.280	32.000
Fiyat (vergiler dahil)	43.560	105.600	49.680	192.000

V- SONUÇ

Ülkemizde tahsil edilen ÖTV tutarı diğer ülkelerle karşılaştırıldığında önemli ölçüde yüksektir. Dünyada en yüksek ÖTV tahsilatı Türkiye’de yapılmaktadır. Tahsil edilen ÖTV tutarının toplam vergi gelirleri içindeki oranı OECD ülkelerinde %6 civarındayken, ülkemizde ortalama olarak %20’nin üzerindedir.

Ülkemizde 2021 yılına kadar en yüksek ÖTV alınan unsur petrol ve doğalgaz ürünleri iken, 2021 yılından itibaren motorlu taşıtlar ilk sıraya yerleşmiştir. 2025 yılı itibariyle toplam tahsil edilen ÖTV tutarının %38,92’si motorlu taşıtlardan; %25,80’i petrol ve doğalgaz ürünlerinden, %21,18’i tütün mamullerinden, %7,18’i alkollü içkilerden ve %6,05’i dayanıklı tüketim ve diğer mallardan, %0,87’si de kolalı gazozlardan gelmektedir.

Dünyadaki en yüksek ÖTV tahsilatının ülkemizde yol açtığı önemli sonuçlar şunlardır [\[13\]](#):

1. Gelir düzeyine bakılmaksızın tüketim ve harcamalardan herkesten aynı ölçüde alınan dolaylı vergiler, gelir dağılımının bozuk olduğu ülkelerde halkı son derece olumsuz etkilemektedir. KDV ile birlikte ÖTV tutarının yüksekliği, gelir dağılımının oldukça bozuk olduğu Türkiye gibi bir ülkede verginin yükünü geniş halk kitlelerinin çekmesine yol açmakta;

yoksulluğun daha da şiddetli hissedilmesine neden olmaktadır.

2. KDV matrahının içinde ÖTV'nin de bulunması, yüksek ÖTV tutarının KDV'ye yansiyarak satış fiyatının daha da artmasına yol açmaktadır. Her iki verginin dolaylı vergiler olarak tüketicinin gelir durumuna bakılmadan alınması, vatandaşın bireysel vergi yükünü doğrudan etkilemektedir.

3. Petrol ürünleri ve doğalgazdan alınan yüksek ÖTV tutarları, söz konusu bu ürünlerin hammadde, ara mal ya da gider unsuru olduğu tüm mal hizmetlerin fiyatına doğrudan yansımakta, ekonomide olumsuz dalga etkisi yapmaktadır.

4. Motorlu taşıtlardan alınan ve dünyanın en pahalı araçlarının ülkemizde bulunmasına yol açan ÖTV tutarı, söz konusu araçları edinmede ciddi bir soruna yol açmakta; belli gelir düzeyini elde edemeyen geniş halk kitlesinin araç sahibi olamamasına neden olmaktadır. Kamu taşımacılığının sınırlı ve sorunlu olduğu, ulaşım yapısının otoyollara göre şekillendirildiği ülkemizde özel araç sahibi olmak keskin, sınıfsal bir tercihe dönüşmüş, büyük ayrıcalık haline gelmiştir.

5. Oranların yüksekliği nedeniyle, halk lehine ÖTV üzerinde yapılabilecek en küçük düzenleme ciddi tutarda vergi kaybına yol açmaktadır. Bu nedenle kurgulanan çarpık düzende başta ÖTV olmak üzere dolaylı vergilerin diğer ayağı olan KDV'de de kısa sürede önemli bir reform yapılması mümkün görünmemektedir. Bu düzende geniş halk kitleleri verginin büyük kısmını gittikçe ağırlaşan koşullarda sırtlamaya devam edecektir.

[1]

<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:31992L0083>

[2]

<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:>

[31992L0084](#)

[3]

<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32020L0262>

[4]

<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32006L0112>

[5] Ad van Doesum & Herman van Kesteren, "Taxes, Duties, Levies and Charges as Part of the Taxable Amount for Value Added Tax"

<https://kluwerlawonline.com/api/Product/CitationPDFURL?file=Journals\ECTA\ECTA2017005.pdf>

[6]

<https://trade.ec.europa.eu/access-to-markets/en/content/excise-duties#:~:text=The%20excise%20duty%20may%20be,Standard%20rate>

[7]

<https://trade.ec.europa.eu/access-to-markets/en/content/excise-duties#:~:text=The%20excise%20duty%20may%20be,Standard%20rate>

[8]

<https://muhasebat.hmb.gov.tr/merkezi-yonetim-butce-istatistikleri>

[9]

<https://muhasebat.hmb.gov.tr/merkezi-yonetim-butce-istatistikleri>

[10]

https://www.oecd.org/content/dam/oecd/en/publications/reports/2024/11/consumption-tax-trends-2024_57c7322a/dcd4dd36-en.pdf

[11]Azmi DEMİRCİ, "Verginin Vergisi Olur mu?", Vergi Platformu, 23.02.2026.

<https://www.vergiplatformu.com/2026/02/23/verginin-vergisi-olur-mu/>

[12]

https://www.oecd.org/content/dam/oecd/en/publications/reports/2024/11/consumption-tax-trends-2024_57c7322a/dcd4dd36-en.pdf

[13] Tuncay KAPUSUZOĞLU; "Özel Tüketim Vergisinde Dünya Şampiyonuyuz!", BirGün Gazetesi, 05.04.2026.